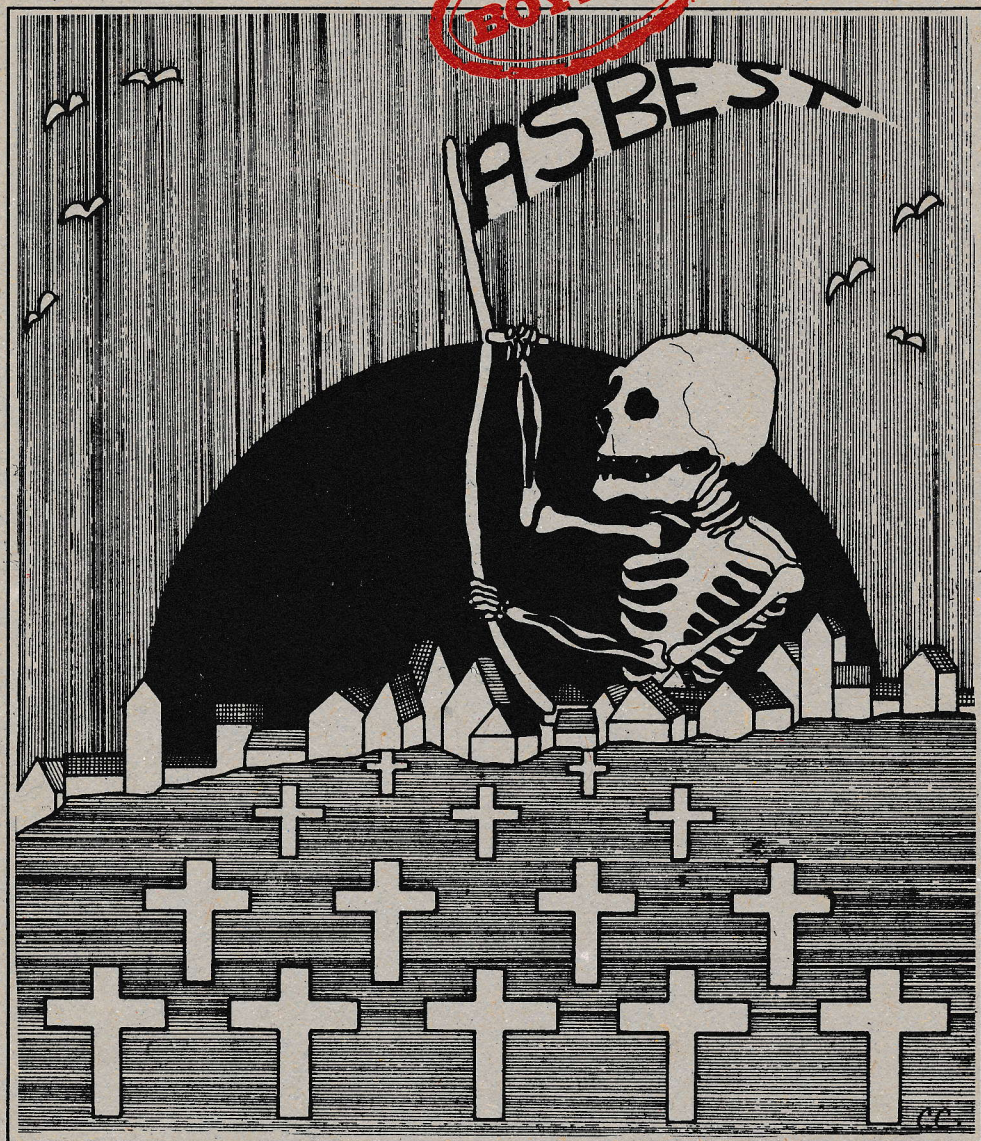

Livet er bedst!

BOYKOT

Udgivet af:

Byggefagenes Samvirke i København
og

Aktionsgruppen Arbejdere og Akademikere

Med denne pjece vil Byggefagenes Samvirke i København og Aktionsgruppen Arbejdere og Akademikere gøre dig opmærksom på, hvorfor vi skal nægte at arbejde med asbest ved nybygningsarbejde og stille skærpede krav til sikkerhedsreglerne ved reparations- og renoveringsarbejde. – God læselyst!

HISTORIEN OM ASBEST

... historien om en katastrofe

For ca. 100 år siden begyndte man at anvende asbest i stor stil. Det var et teknisk næsten perfekt materiale, der kunne modstå bl.a. brand og kemikalier. Og så var det bøjeligt og smidigt og let at arbejde med, men der blev ikke tænkt på sundhedsfarerne ...

I England kom der i 1931 den første store undersøgelse der viste, at den var helt gal: – Man fik ASBESTOSE af at arbejde med asbest.

I 40'erne og 50'erne kom der »bevis« (= lig på bordet) på, at asbest kunne fremkalde kræft, men der blev stadig ikke grebet ind.

Først da isoleringsarbejderne i slutningen af 60'erne truede med at boykotte al asbesten, skete der noget: Der kom i 1972 et forbud mod at bruge asbest til isoleringsformål.

I 1980 fik vi i Danmark et formelt forbud mod asbest, dog med »vise« undtagelser – Dansk Eternit Fabrik og Roulunds Fabrikker.

Fremtiden?

- Hvad med al den asbest, der ER blevet brugt?
- I EF vil stærke kræfter have gennemført en generel TILLADELSE med »vise« undtagelser.
- I USA regnes der med, at 2 millioner mennesker frem til år 2000 vil dø som følge af udsættelse for asbest ...
- Selv hvis vi NU stopper al omgang med asbest, vil vi stadig kunne se sygdommen de næste 50 år.

ASBEST = DÅRLIGE OG ØDELAGTE LUNGER

Alt støv er skadeligt at indånde i større mængder. Det meste støv kan sætte sig i lungerne og give f.eks. bronkitis.

Men asbestfibre har den egenskab, at de spalter i mindre og mindre fibre. Fibrene kan ved indånding komme helt ud i de yderste dele af lungerne, hvor en del af dem bliver sidende.

MAN KAN DØ AF ASBESTFIBRE

Asbestfibre kan medføre flere alvorlige og dødelige sygdomme. De vigtigste er ASBESTOSE, hvor lungerne bliver stive – det bliver sværere og sværere at trække vejret, og hjertet bliver overbelastet.

Selv om du holder op med at arbejde med asbest, fortsætter sygdommen sin snigende udvikling . . .

Symptomerne er forpustethed, tør hoste, manglende energi, større infektionsrisiko og vægttab.

I 1983 havde i alt 263 mennesker i Danmark fået erstatning for asbestose. Det er kun toppen af isbjerget.

ASBESTFIBRE KAN MEDFØRE KRÆFT

Du kan få lungekræft af mange forskellige ting, også af asbest. Ikke-rygere, der er udsat for asbest, har 10 gange så stor risiko for at få lungekræft som andre ikke-rygere . . .

Symptomerne er gentagne lungebetændelser, som ikke forsvinder efter 2-3 uger, ophost af blod, smerter i brystet og vejrtrækningsbesvær.

En særlig uhyggelig kræftform kaldes »mesotheliom«. »Mesotheliom« er kræft i lunge eller bughinden og den skyldes asbest.

I princippet kan du få denne kræft efter at have indåndet få asbestfibre – så tager det op til 50 år før kræften viser sig, men herefter går der højst 2 år inden døden indtræder.

Asbest er livsfarlig under enhver form!!!

**100 ÅR
med
ASBEST**

1880

Udvinding af
asbest begynder

1899

*Herhjemme anvendes asbest
til isolering*

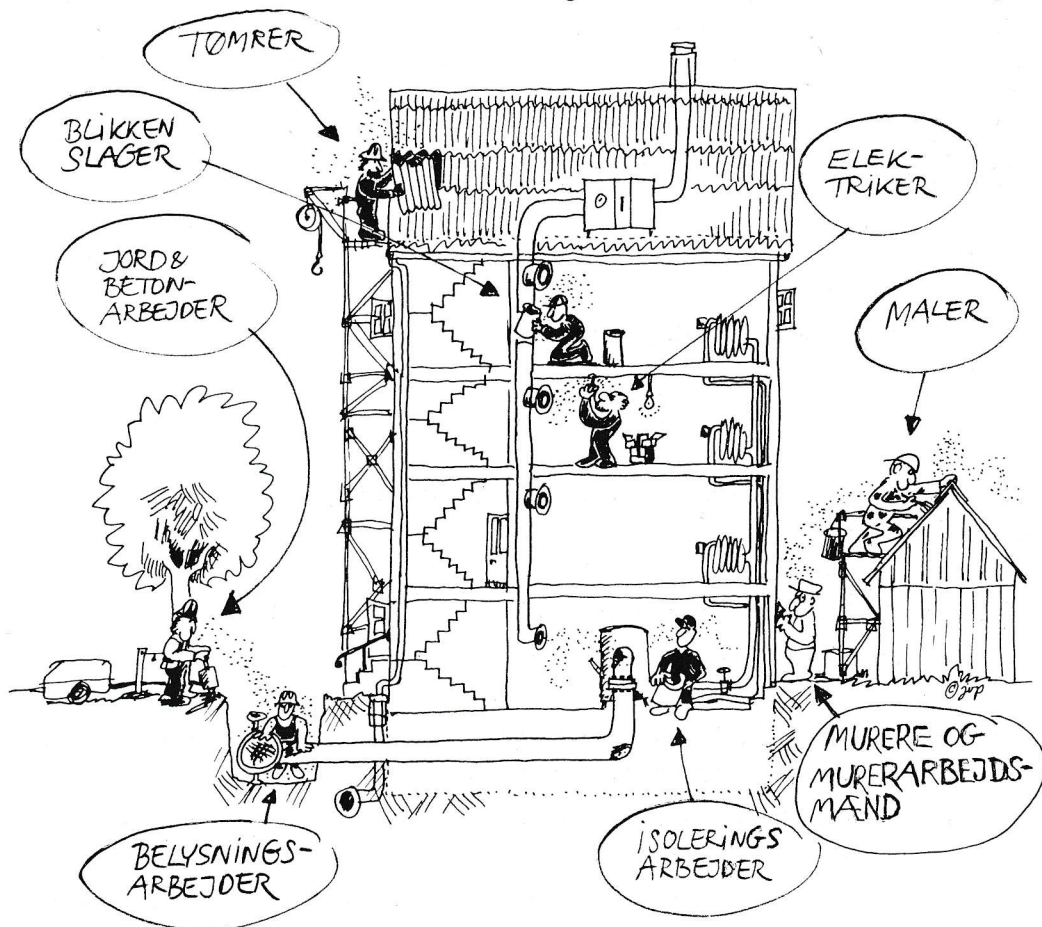
1900

Første tilfælde af asbestose
beskrives

*Verdensproduktionen
af asbest:
32.000 tons/år*

UDSATTE GRUPPER

der arbejder med asbest i dag!

...vi har også ret til en alderdom!

1927

Asbestose beskrives detaljeret ud fra større undersøgelser

F. L. Smidth starter produktion af eternit og andre asbest-cementholdige produkter

1930

Arbejdstilsynet i England offentliggør rapport om epidemi af asbestose indenfor industrien

1934

Lungekræft i forbindelse med asbestose beskrives

Roulunds fabrikker begynder at anvende asbest til bremse- og koblingsbelægninger

ASBESTPROBLEMET

i byggefagene i dag

ISOLERINGSARBEJDERE

Blandt isoleringsarbejdere er der 63 gange så mange der dør af lungehindekræft, i forhold til den erhvervsaktive del af den danske befolkning.

Asbesten er stadig i isoleringsarbejdernes arbejdsmiljø, vær derfor opmærksom på asbest følgende steder:

- Rør og beholdere: Isoleringsarbejde fra før 1973, eksempelvis: oppudsede rør – under filt – asbestplade under filt og Rockwool – bøjninger – rørafslutninger – asbestsnor på rør – asbestlærred på rør – beholder-toppe – endebunde – udspartlinger – termometerlommer.
- Ventil: Oppudsede ventiler – asbestsnor – asbestlærred – asbestplader på ventilkapper – asbestpuder, inklusive lærredet.
- Oppudsede varmevekslere og damptørrere – ventilationskanaler – røgkanaler udlignede med kiselgur – kedler.
- Turbiner og motorer: Asbestpuder, inklusive lærred.
- Afstandsjern ved pladebeklædning.
- Skibsarbejde: Puder på ventiler, rør, udstødninger samt skotter sprøjtet med asbest.

Afisolering af asbest i fjernvarmebrønd.

1935
Mineraluld anvendes til isolering

1943
Asbestose omtales i dansk lærebog i arbejdshygiejne

1952
Arbejdsmedicinsk klinik indleder undersøgelse af asbestudsatte isoleringsbejdere efter krav fra deres fagforening
Arbejdstilsynet udsender intern skrivelse til tilsynskredsene om sundhedsfaren ved påsprøjtning af asbest som isolationsmateriale

BLIKKENSLAGERE OG RØRLÆGGERE

Blandt blikkenslagere og rørleggere er der fundet adskillige tilfælde af asbestose, et udtryk for, at de har været udsat for en del asbest i flere år.

I perioden før 1972 blev det meste af:

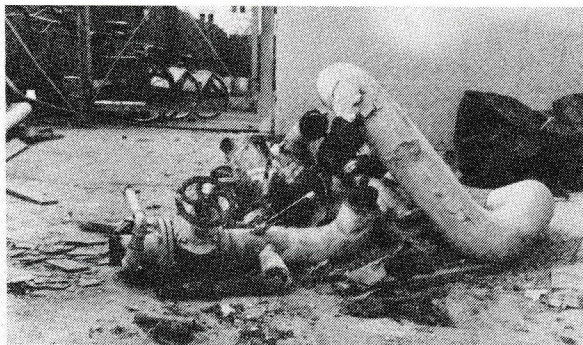
- Gl. fyr-/boilerum
- Kanalarbejde (fjernvarme)
- Brøndarbejde (fjernvarme)
- samt rørarbejde i boliger, - institutioner, kontorer o.l. isoleret med asbestholdige materialer.

Der blev endvidere udført:

- Tagarbejde
- Jordledninger samt udluftning/ventilationsrør i eternit, - som bl.a. indeholder asbest.

Ved bl.a. modernisering af ældre bygninger i dag, skal der anvendes sikkerhedsforanstaltninger ved bl.a.:

- Demontering af eternittage.
- Demontering af rør/kælderledninger.
- Boring/hugning i etageadskillelse, - og isoleret murværk.

Asbestisolerede rør.
Resultatet af farefyldt arbejde.

1954

Asbestose anerkendes som erhvervssygdom

1955

Der påvises en ti gange forøget forekomst af lungekræft hos asbestudsatte

1959

Arbejdsnedlæggelse på B&W skibsværft i protest mod brug af asbesttråd uden tilstrækkelig udsugning

SNEDKERE OG TØMRERE

Det er snedkere og tømrere, der har opsat størstedelen af de 250.000.000 m² eternitplader, der sidder på danske bygninger.

Disse er opsat som:

- Tagplader
- Ind- og udvendige facadeplader
- Sålbenke, murafdækninger og blomsterkasser.

Til følgende årstal har det været/er det muligt at få følgende asbestcementplader **asbestfrit**:

- 1979 Internit, indvendige byggeplader
- 1981 Navilite, ubrændbare kalciumsilikatplader
- 1982 Ny eternit blomsterkasser
- 1983 Deflamit, brandsikre kalciumsilikatplader
- 1984 Ny eternit B6, farvede plader
- 1985 Ny eternit, sålbænke, murafdækninger og glasal facadeplader
- 1986 Ny eternit beklædningsplader, facadeplader, Silcem skifer og ny eternit B7.

Uforvarlig skæring af asbestholdige eternitplader.

De eneste eternitplader, der ikke efter 2. kvartal 1986 kan fås asbestfrie er de grå plader, B5 og B9. De er først i 1988 asbestfrie.

Udenlandske fabrikker har i flere år produceret og leveret asbestfrie plane facadeplader og B6 og 7 bølgeplader.

Men selv om de nye plader er asbestfrie, så vil der i mange år fremover forekomme masser af asbestarbejde ved reovering eller fjernelse af eternitten samt ved boring og gennembrydning af huller i etageadskillelse.

1960
Lunge-/bughindekræft
(mesotheliom) ved
asbestudsættelse
beskriv

1960
Verdensproduktionen
af asbest:
2.210.000 tons/år

1963
Efter langvarigt pres fra isoleringsarbejder-
nes fagforening udsender Arbejdstilsynet
ny intern skrivelse vedrørende sundheds-
faren ved brug af asbest som
isoleringsmateriale

BELYSNINGSARBEJDERE

Blandt belysningsarbejderne er fundet tilfælde af lungehindekræft, men asbestudsættelsen har også været voldsom til tider. Problemet er først taget alvorligt i det sidste år, efter at Københavns kommunes BST har konstateret, at der på Svanemølleværket er masser af asbest og i 7-900 fjernvarmebrønde er der risiko for voldsom asbestudsættelse. Fagforeninger og arbejdspladser har reageret kraftigt og det er lykkedes at få håndfæstning på, at asbesten fjernes i løbet af 5 år, fra miljøborgmesteren og overborgmesteren. Prisen bliver ca. 60 mill. kroner.!

På kraftværkerne og i tusindvis af private varmekældre er problemerne dog helt uløst og asbestrisikoen massiv.

ELEKTRIKERE

Blandt de danske elektrikere er der fundet overhyppighed af lungehindekræft, der er forårsaget af asbest.

Elektrikerne udsættes for asbest ved reparationsarbejde i kedelrum og en del andre steder, hvor der er anvendt asbestisolering eller asbestplader i ledningskanaler. Ved installationer i f.eks. lofter, hvor der er ophængt asbestplader, kan der forekomme kraftig asbestudsættelse. Endelig er problemet alvorligt ved rillefræsning i vægge og lofter, hvor der er brugt asbestplader. De er ofte skjult af maling eller lignende.

1972

Første lovindgreb med forbud mod brug af asbest til visse former for isolering

1973

Forbruget af asbest i Danmark når sit maksimum med import af mere end 30.000 tons ubearbejdet asbest.

1976

Verdensproduktionen af asbest: 5.178.000 tons/år

JORD- OG BETONARBEJDERE

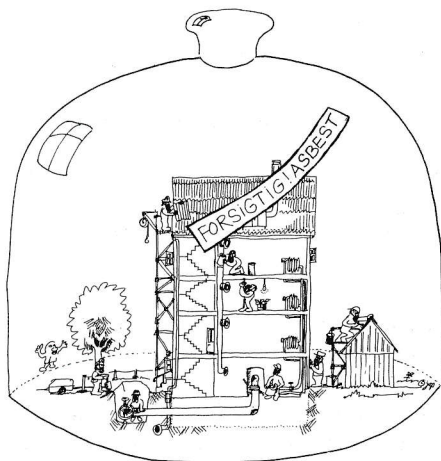
Jord- og betonarbejdere bliver ofte udsat for asbest ved nedrivningsarbejde, hvor der indgår eternit på tage, vægge og lofter, i ventilationskanaler samt i isoleringsmateriale. Ved renovering af beton i fjernvarmekanaler og -brønde kan der være asbestudsættelse. Endelig i forbindelse med, at andre faggrupper bearbejder asbestholdigt materiale.

MALERE

Det er ved at blive almindeligt, at eternithølgetage skal males, og her kan malerne især risikere voldsom asbestudsættelse ved afrensning, f.eks. ved skrabning. Højstryksspuling er helt uacceptabelt!

MURERE OG MURERARBEJDSMÆND

Ovmurene og murerarbejdsmændene risikerer asbestudsættelse fra kedelisoleringen på ældre kraftværker og forbrændingsanstalter. Andre murere og murerarbejdsmænd risikerer udsættelse ved arbejde med vinduesplader, sålbænke og murafdækning og hvis andre faggrupper bearbejder asbestholdige materialer.

1980

Årligt registreres 10-15 nye tilfælde af asbestose i Danmark og 30-40 tilfælde af mesotheliom

1980

Forbud mod anvendelse af asbest, dog med visse undtagelser (asbestcement og bremsebelægninger)

**...og
folk dør
stadig
af det!**

Du kan ikke altid undgå asbest!

... men du skal vide hvordan man sikrer sig!

Da der er anvendt mange tusinde tons asbest på danske byggepladser, vil der forekomme arbejdssituationer, hvor **asbestfibre ikke kan undgås**.

Her kan du, med arbejdstilsynets bekendtgørelse kræve følgende minimumsforanstaltninger opfyldt:

Minimumssikkerhedsforanstaltninger:

1. Arbejdsstedet skal ventileres effektivt dels med generel ventilation for at fjerne svævende fibre, dels med punktventilation, hvor asbestfibre udvikles.
Husk at ventilationsaggregatet skal være udstyret med absolutfilter til at tilbageholde asbestfibrene.
2. Arbejdsstedet skal afskærmes med støvtæt materiale for at omgivelserne ikke forurenes.
Der skal være tydelig afmærkning af arbejdsstedet med: »Pas på – asbestarbejde«.
3. Du skal anvende tæt, støvafvisende arbejdsdragt – som kan støvsuges inden aftagning.
4. Du skal anvende effektivt åndedrætsværn – helst friskluftforsynet. Eengangsmasker du'r slet ikke!
5. Der skal forefindes – og anvendes! – vaske- og omklædningsfaciliteter med adskilt rent og snavset omklædningsrum og varmt brusebad.
6. Der skal foretages måling af asbestniveauet jævnligt – mindst 4 gange årligt. (Husk, at et asbestniveau på f.eks. 2.000.000 fibre/m³ – 4 gange grænseværdien – ikke kan ses med det blotte øje i normalt lys.)
7. Du skal have grundig instruktion og information af din arbejdsgiver om, hvorledes arbejdet kan udføres på farefri måde.

... men det er ikke tilstrækkeligt!

Byggefagenes Samvirkes krav:

Så længe der fremstilles og bruges asbestholdige materialer, vil bygningsarbejderne – og andre – være konstant truede af sygdomme som asbestose, lungekræft og lungehindekræft.

Denne livsfare hverken kan eller vil vi acceptere!

VI KRÆVER FØLGENDE:

- Alle asbestholdige materialer skal væk fra arbejdspladserne nu.
- Dispensationen om produktion og anvendelse af asbestholdige tagplader samt facadeplader skal trækkes tilbage.
- Der skal foretages undersøgelse af alle bygninger og bygningsdele for asbestholdige materialer. Disse skal registreres hos bygningsmyndighederne.
- Hvis der forekommer asbest i en bygningsdel, skal forekomsten indgå i et projekt- eller udbudsmateriale.
- Specialfirmaer med autorisation og specialuddannede folk skal forinden normal igangsætning af nedrivnings-, ombygnings- og reparationsarbejdet, fjerne og rengøre for al asbest.
- Efter fjernelse og rengøring skal der foretages kontrolmåling og resultaterne skal forelægges for de beskæftigedes sikkerhedsrepræsentanter.
- Opbevaring og destruering af asbestholdige materialer skal ske på kontrollerede steder.

Kapitalen spinder stadig guld

på asbest!

– og du betaler med dit liv!

Er du i tvivl - eller har du blot mistanke

Kontakt din fagforening:

Byggefagenes Samvirke i København, Lygten 18 - 2400 NV	01-83 12 33
Dansk El-forbund, Københavns afdeling	01-10 90 33
Gartneres Fagforening	01-22 56 94
Isoleringsarbejdernes fagforening af 1. november 1909	01-85 40 31
Jord- og Betonarbejdernes fagforening	01-12 34 96
Malernes Fagforening	01-81 81 11
Malernes Fagforening, Gentofte-Lyngby	02-87 78 95
Murerarbejdsmændenes Fagforening	01-39 53 64
Murersvendenes Fagforening af 1919 for København og omegn	01-83 12 33
Rør- og Blikkenslagernes Fagforening af 1873	01-83 24 22
Snedker- og Tømrerforbundets afd. 43, København	01-16 52 00
Belysningsarbejdernes Fagforening	01-39 51 91

**... vi vil øjeblikkelig være på arbejdspladsen
og få en snak om tingene**

- eller kontakt:

Aktionsgruppen Arbejdere og Akademikere

01-60 26 38

Husk på:

Du kan få **ASBESTOSE** - OG DØ
LUNGEKRÆFT - OG DØ
LUNGEHINDEKRÆFT - OG DØ

**- derfor
skal
»asbest-morderne«
stoppes
NU!**

